

Groenplan Antwerpen

VISIENOTA

BOVENLOKAAL GROENPLAN

oktober 2013

COLOFON

STAD ANTWERPEN

Projectleider
Karina Rooman

Hoofd afdeling Ruimte
Katlijn Van der Veken

Secretariaat
Bedrijfseenheid Stadsontwikkeling
Francis Wellesplein 1, 2018 Antwerpen
tel +32 3 244 52 39 | fax +32 3 248 24 54
Ludo.lorrendopt@stad.antwerpen.be

Met medewerking van / deelnemers werkgroepen:

Beck Pieter	SW/Ruimte
Demil Ivan	SW/Ruimte
Meesters Klaas	SW/Ruimte
Smets Virge	SW/Ruimte
Verhaert Isabelle	SW/Ruimte
Wens Kathleen	SW/Ruimte

Claes Bert	AG STAN
Cleeremans Nicolas	AG STAN
Pittilion Filip	AG STAN
Smits Filip	AG STAN
Van de Burgh Bonnie	AG STAN
Vandenbroecke Heidi	AG STAN

Dictus Patrick	SB/GB
----------------	-------

Gommers Iris	SW/EMA
Lenders Filip	SW/EMA
Van Dousselaere Monique	SW/EMA

Bruynseels Pieter-Jan	SW/OD
Pieraerts Johan	SW/OD
Serrao Marcello	SW/OD

De Backer Walter	Team SBM
------------------	----------

Camps Roel	CS/Jeugd
Van Dessel Bieke	CS/Jeugd

De Meyer Steven	CS/Sport
De Nijs Arjan	CS/Sport

Bak Miryam	SL
Peeters Kristof	SL

Verlaeck Laura	HAVEN
----------------	-------

Berghmans Peter	ANB
Breevaart Arjen	ANB

Baetens Johan	Natuurpunt
Leemans Rudy	Natuurpunt
Maes René	Natuurpunt
Molenaer Eric	Natuurpunt
Van Keer Koen	Natuurpunt

1.	INLEIDING	5
1.1	Opzet en status	5
1.2	Uitgangspunten	7
1.2.1	Voldoende groen	7
1.2.2	Veerkrachtig groen	7
1.2.3	Klimaatondersteunend groen	8
1.2.4	Ecologisch groen	8
1.2.5	Duurzaam groen	9
2.	VISIE	10
2.1	Groene stadsregio	10
2.1.1	Evolutie relatie tussen stad en open ruimte	10
2.1.2	2013... _de continue stad	12
2.2	Ambities voor de groene ruimte	14
2.2.1	Vier basisambities	14
2.2.2	Ondersteunende thema's	20
3.	DOELSTELLINGEN EN CONCEPTEN	22

1. INLEIDING

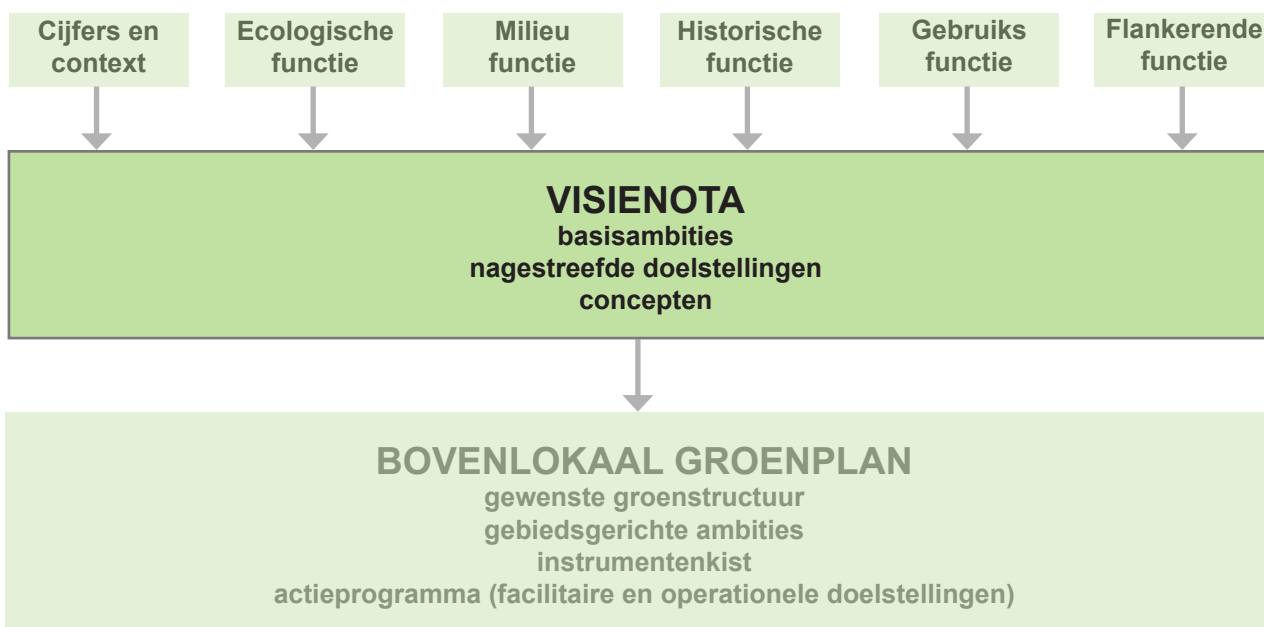
1.1 Opzet en status

Begin 2010 startte de stad Antwerpen met de opmaak van een groenplan. Omwille van de complexe beleidsstructuur van de stad, bestaande uit een centraal stedelijk bestuur en negen districtsbesturen, wordt dit plan trapsgewijs opgebouwd. Eerst wordt een stadsbreed 'bovenlokaal' groenplan uitgewerkt, waarin de districtsoverschrijdende kwesties behandeld worden. Vervolgens wordt het bovenlokaal groenplan doorvertaald en verfijnd naar 10 'lokale' groenplannen, één voor elk district en een afzonderlijk plan voor het havengebied.

In de periode 2010-2012 werd, als eerste stap in het planproces, een grondig stadsbreed onderzoek van het bestaande groenareaal uitgevoerd. Dit resulteerde in zes analysenota's die elk een thema van het groenaanbod belichten:

- Basisstructuur: cijfers en context
- Ecologische functie
- Milieufunctie
- Historische functie
- Gebruiksfunctie
- Flankerende functie

Deze visienota bouwt verder op de zes analysenota's en recente studies over duurzame stedelijke ontwikkeling, aangevuld met actuele thema's zoals de nood aan stadsverdichting, klimaatadaptatie en harmonisch park- en groenbeheer. Vooraleer een toekomstige groenstructuur uit te tekenen, legt deze visienota eerst de ambitie en doelstellingen vast die de stad Antwerpen in haar groenaanbod wil realiseren. Deze worden gekoppeld aan een aantal concepten, die de basis zullen vormen voor de uitwerking van het concrete bovenlokale groenplan.

Doelstellingen uit de bestuurakkoorden 2013-2018 van de districten met doorwerking naar het groenplan:

- AN028: Het ontwikkelen van een degelijk speelweefsel.
- AN029: Zoeken naar braakliggende terreinen die als tijdelijk speelterrein of verpooshoek kunnen ingericht worden.
- AN040: Kleinschalige basketveldjes, voetbalveldjes, looppister,... moeten zoveel mogelijk behouden of aangelegd worden.
- AN078: Uitbreiding van hondenloopzones.
- AN079: Heraanleg van de Zuiderdokken, met een mix van parken, recreatieruimten,...
- AN080: Het schaarse groen in het district wordt niet alleen behouden maar ook gevoelig uitgebreid.
- AN084: Bestaand maar ontoegankelijk groen- en parkaanbod ontsluiten voor publiek.
- AN093: Recreatiezone Sint-Annastrand wordt in overleg met de horeca opgewaardeerd.
- BE036: We steunen het idee om de gedeeltelijke overkapping van de Ring extra groen te creëren als deel van een gemengde invulling.
- BE040: Het bestuur ijvert bij de stad om de 'restgronden' langs de Ring (Wolvenberg, De Villegaspark en Leewerikpark) aan te kopen en te vrijwaren.
- BE046: Onderzoeken mogelijkheid horeca-uitbating met terras voor Brilschanspark.
- BE047: Bestemmingswijziging van Wolvenberg naar parkgebied met ecologische functie.
- BO070: Het groentekort is nog altijd groot.
- BO071: Buurtpark aan het Moorkensplein, groene boulevard op de Engelse Lei.
- BO072: Ontwikkeling van park Spoor Oost.
- BO073: Te Boelaerpark meer uitspelen als ontmoetingsplek voor de buurt.
- BO077: We onderzoeken de mogelijkheid voor een kinderboerderij.
- BZL008: Een structuurschets voor de toekomstige ontwikkeling van het district.
- BZL009: Er is veel onbebouwde open ruimte, met veel mogelijkheden, kansen maar ook bedreigingen.
- BZL013: De structuurschets zorgt ervoor dat de open ruimte rond de dorpen gevrijwaard blijft.
- BZL015: Het natuurcompensatiegebied Opstalvallei moet gevrijwaard blijven. Zachte recreatie moet er mogelijk zijn en blijven. Er wordt onderzocht of er ook ruimte is voor tulpenteelt.
- BZL031: Er is een uniek netwerk met trage wegen tussen de dorpskernen.
- BZL034: We onderzoeken of de omgeving van de Bosschool kan omgevormd worden tot recreatiezone.
- BZL129: Voor waterplassen wordt een waterpeil nagestreefd dat natuur de beste kansen geeft.
- BZL137: Er is nog veel open groene ruimte en die willen we behouden.
- DE032: In 2018 vinden alle kinderen binnen loop-, skate- en fietsafstand speelruimte.
- DE048: De integrale ontwikkeling van Park Groot Schijn.
- DE128: De groene long van Deurne behouden en waar mogelijk uitbreiden. We steunen ook de idee om door de gedeeltelijke overkapping van de Ring extra groen te creëren.
- DE139: We willen de volkstuinten verder doen groeien en bloeien.
- EK007: We geven de opdracht tot de opmaak van een knelpuntennota rond Hoekakker en de site Hof van Delft.
- EK008: We ondersteunen de opmaak van een RUP voor Veltwijckpark.
- HO003: We zoeken naar plaatsen waar we nieuwe sportinfrastructuur kunnen ontwikkelen.
- HO037: In Sorghvliedpark en Fort 8 zijn er heel wat mogelijkheden voor aangename horeca.
- HO039: We maken de omgeving van de jachthaven aantrekkelijker en beter bereikbaar voor wandelaars, fietsers en natuurliefhebbers.
- HO125: We realiseren in het park Broydenborg een beeldenpark.
- ME041: Bij de heraanleg van parken en groene zones wordt rekening gehouden met de opmerkingen van de Merksemse jongeren.
- ME042: In het Bouckenborghpark wordt er een speel- en ontdekkingspark voor jongeren opgericht, waarbij het natuurlijke karakter van het bos behouden blijft.
- ME073: Het Groene Hart van Merksem wordt volledig gerealiseerd. De verbinding van de reeds bestaande parken is essentieel om de groene zones aantrekkelijker te maken.
- ME075: Het district dringt aan bij de stad op een snelle realisatie van het Laaglandpark, dat kan worden gebruikt voor de creatie van bijkomend groengebied.
- WI139: Onderzoeken mogelijkheden in het fort 6.
- WI145: Blijven voorzien in voldoende en kwalitatieve speelruimtes.
- WI162: Het district volgt het masterplan voor de kinderboerderij op en waakt er over dat deze haar educatieve rol kan blijven opnemen.
- WI186: Het district wil onderzoeken waar er nog ruimte en nood is aan kleinschalige buurtsportinfrastructuur.
- WI213: Streven dat groene plekken kwaliteitsvol blijven.
- WI214: Koesteren van de overgebleven open en groene ruimten.
- WI215: Het district is voorstander van een zo integraal mogelijk groenbeleid.
- WI218: We breiden waar mogelijk het groen uit in ons district.
- WI222: Bestaande volkstuintjes worden zoveel mogelijk behouden.
- WI230: We behouden de groene recreatieve functie van onder meer de Wilrijkse forten.
- WI237: Onderzoeken of er nood is aan meer kwalitatieve hondenloopzones.

1.2 Uitgangspunten

1.2.1 Voldoende groen

In haar Bestuursakkoord 2013_2018 (BA) stelt het stadsbestuur van Antwerpen dat 'we deze prachtige stad geërfd hebben van de vorige generaties en we de plicht hebben om ze nog mooier en beter aan onze kinderen door te geven'. Recente prognoses wijzen op een aangroei van de Antwerpse bevolking met 100.000 personen tegen 2030. Ook op Vlaams niveau gaat het Groenboek Beleidsplan Ruimte uit van een bevolkingsgroei van 6 naar 7 miljoen inwoners. Het merendeel hiervan zal in de stedelijke kernen terecht komen.

Antwerpen is in de eerste plaats een stad waar mensen wonen en leven. De levenskwaliteit is een basisvoorwaarde voor een aangename en leefbare stad. Voldoende open ruimte met groen en water is hierbij een uitgangspunt.

1.2.2 Veerkrachtig groen

Ook in de bestuursakkoorden 2013_2018 van de districten zijn tal van doelstellingen opgenomen die betrekking hebben op het groenaanbod van de stad.

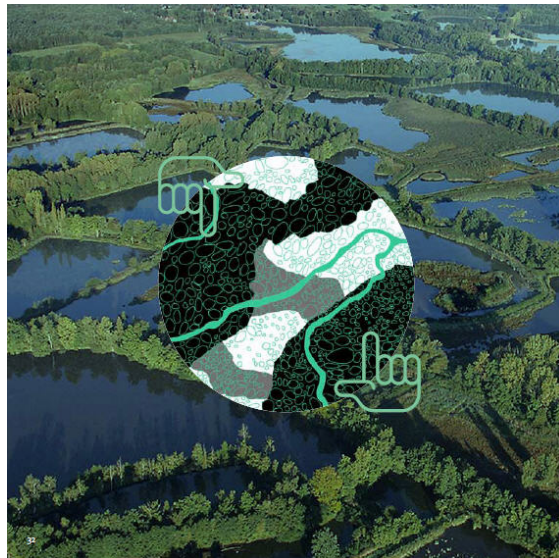
Hieruit blijkt eveneens een zorg voor het behoud van het huidige groenareaal en tevens de wens om dit groen zo optimaal mogelijk in te richten ten dienste van de stadsbewoners. Vooral de sterke aandacht voor recreatieve activiteiten (spel, sport, cultuur, horeca,...) legt een zware taak bij de open ruimte. De aanwezigheid van groen 'an sich' is niet voldoende. Groen wordt meer en meer beschouwd als een gebruiksgoed dat een onmisbaar onderdeel van de leefomgeving van de stadsbewoners is geworden. Groen is geen statisch decor, maar een dynamische context waarin men zich kan begeven en die men actief kan beleven. Om deze rol te kunnen invullen is groen met een voldoende draagkracht en incasseringsvermogen een uitgangspunt.

1.2.3 Klimaatondersteunend groen

De afgelopen eeuw kende Vlaanderen een snelle toename van de bevolking en een voorspoedige groei van de economie. Dit heeft een enorme impact op de leefomgeving gehad. Gestimuleerd door subsidies waaiende de nieuwe bebouwing en infrastructuur ongeremd uit over het landschap. Deze tendens is ook duidelijk te herkennen in de ontwikkeling van de stad Antwerpen, die van een compacte stedelijke kern aan de Schelde uitgegroeid is tot een verstedelijkte regio.

Wereldwijd hebben de toename van bevolking, industrialisatie en levensstandaard een impact op het klimaat. In een verstedelijkte omgeving zoals Vlaanderen manifesteert de globale klimaatverandering zich in specifieke problemen (wateroverlast, waterschaarste en hitte-eiland). Het Groenboek Beleidsplan Ruimte focust op deze problematiek in het kader van de wereldwijde doelstellingen ter beperking van de klimaatwijziging waarvoor Europa en haar deelstaten zich engageren. Het behoud van de open groene ruimte voor het bufferen van water en het verkoelen van de stedelijke gebieden is hiervoor een uitgangspunt. Het terugdringen van de verhardingsgraad is daarbij noodzakelijk.

1.2.4 Ecologisch groen

Biodiversiteit is de basisvoorwaarde voor alle leven op deze planeet. Soorten zijn van mekaar afhankelijk wat betreft voedselvoorziening en de instandhouding van hun leefmilieu. Dit geldt zeker voor de mens, die aan de top van de voedselpiramide staat en ook voor andere behoeften zoals energieproductie, watervoorziening en nood aan ademruimte afhankelijk is van het groenareaal.

In het Groenboek Beleidsplan Ruimte wordt gesteld dat het bestaande netwerk van natuur- en bosgebieden in Vlaanderen ontoereikend is om het verlies van plant- en diersoorten te voorkomen. Er is daarom nood aan meer aandacht voor het behoud en de uitbouw van voldoende samenhangende open ruimten, reikend tot in de steden. Ecologische verbindingen vormen een noodzakelijke randvoorwaarde voor de biodiversiteit. Ook in een stad als Antwerpen kunnen door een betere organisatie van o.a. recreatie en voedselproductie in de kleinschalige en versnipperde open ruimte meer kansen gecreëerd worden die in evenwicht zijn met de behoeften van de natuur. In de stedelijke regio is de open ruimte de plaats waar mensen recreëren, van de natuur genieten en waar ecosysteemdiensten zoals luchtzuivering, waterbuffering, verkoeling en voedselproductie gerealiseerd worden.

1.2.5 Duurzaam groen

In een stad en haar verstedelijkte omgeving is alle groen in mindere of meerdere mate beïnvloed door het doen en laten van de mens. Hoezeer een groengebied er ook een rol kan vervullen inzake behoud van klimaat en/of biodiversiteit, de waardering ervan zal voornamelijk gebeuren op basis van mensgerichte behoeften en de mate waarin stadsbewoner, natuur en milieu met elkaar harmoniëren. Elk van deze factoren is dynamisch, waardoor een permanente bijsturing in groenbeheer en -ontwikkeling nodig is.

Het Agentschap voor Natuur en Bos stelt in haar visie Harmonisch Park- en Groenbeheer dan ook het principe van duurzaamheid voorop voor het groen in de stad. Stedelijk groen is voldoende dynamisch om zich aan te passen aan een steeds veranderende context en aan de hoge eisen vanwege de stadsbewoners wat betreft onderhoud, zonder evenwel de doelstellingen inzake milieu- en natuurbeleid uit het oog te verliezen. Dit vereist een continu beheerproces, waarbij de eigenheid en identiteit van elke groene plek voldoende erkend en gevaloriseerd worden.

Duurzaam groen is tevens groen dat verankerd zit in de lociga van de stad. Het bestaat uit structuren die de stad leesbaar en beleefbaar maken en die voldoende robuust zijn om de stedelijke dynamiek op te vangen. Duurzaam groen beoogt maximale verweving met het stedelijke weefsel.

Bovenstaande eigenschappen van het groen, die in de aangehaalde beleidsdocumenten reeds als beleidskeuzes werden vastgesteld, worden in dit groenplan als algemene uitgangspunten opgenomen en geïntegreerd uitgewerkt in de ambities, structuren en actieprogramma's.

2. VISIE

2.1 Groene stadsregio

2.1.1 Evolutie relatie tussen stad en open ruimte

De hiervoor aangehaalde uitgangspunten definiëren een duidelijke taakstelling die de Antwerpse groenstructuur in de toekomst dient op te nemen. Deze uitgangspunten vloeien voort uit de leefwijze van de mens en de manier waarop de stedeling zowel het bouwweefsel als de open ruimte gebruikt en in functie daarvan organiseert. De relatie tussen stad en open ruimte is vooral de afgelopen eeuw sterk geëvolueerd.

1777 _ ZELFVOORZIENENDE STAD

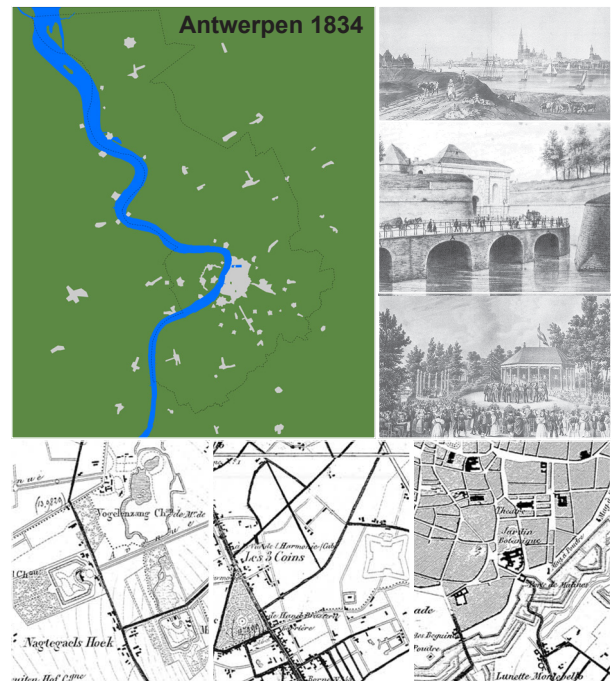
Stad en open ruimte zijn typologische uitersten, maar vormen tegelijk ook één zelfvoorzienend systeem. Hoewel er een nadrukkelijke fysische scheiding tussen beide bestaat, is er ook een intense wisselwerking.

- Stad = compacte kern zonder intern groen
- Open landschap op loopafstand errond
- Omwalling = bescherming, wateropvang en harde begrenzing
- Open ruimte = voedselvoorziening
- Kleine gehuchten en huizen buiten kern
- Niet agrarische gebruiken: kapvlakten, galgenvelden en blekerijen

1834 _ MANIPULERENDE STAD

De nauwe samenhang tussen stad en open ruimte is nog aanwezig, maar er is een verandering in de verhouding tussen beide. De stad poogt de open ruimte naar haar hand te zetten. Tegelijkertijd treedt er een vervreemding op van het natuurlijke groen, dat 'verbeterd' wordt of verder verwijderd geraakt.

- Uitbreiding omwalling + forten: gebruiks- en bebouwingsbeperkingen
- Voedselproductie schuift weg van stad
- Appreciatie groen
- Kasteeldomeinen: 'verbetering' natuurlijk groen
- Eerste publieke parken: vertoeven in het groen
- Educatief groen (Kruidtuin, Zoo,...)

1933 _ FRAAIE STAD

Groen wordt gebruikt om de stad te verfraaien. Paradoxaal gaat de integratie van groen samen met het verdwijnen van open ruimte. De relatie tussen stedelijk weefsel en buitengebied is beperkt omdat de stad voor productie en bevoorrading onafhankelijk wordt van de open ruimte errond.

- Parken en lanen in nieuwe wijken
- Oude omwalling wordt groene boulevard
- Kasteeldomeinen verdwijnen of krijgen een publieke functie
- Nieuwe fortengordel met bebouwings- en gebruiksbeperkingen
- Eerste tuinwijken

1982 _ GRENZELOZE STAD

De open ruimte verliest veel territorium aan de oprukkende stad. Buitengebied, kernen en stedelijk weefsel verstrengelen en vormen een versnipperd geheel. De wisselwerking tussen beide is beperkt tot recreatie. De haven bloeit dankzij de Schelde maar slokt het rivierestuarium op.

- Groen verdwijnt rond groeiende kernen
- Het watersysteem wordt verbroken
- Bouwweefsel isoleert overblijvende open plekken
- Ontstaan van restgroen (Ringbedding,...)
- Recreatieve invullingen of hergebruik
- Forten worden groene oasen
- Introductie campustypologie

2.1.2 2013... _ de continue stad

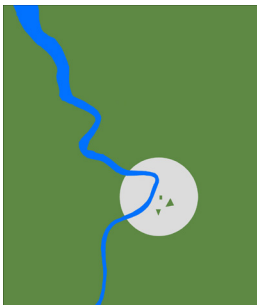
Uit elk van de voorgaande modellen m.b.t. de relatie tussen stad en open ruimte blijken een aantal aandachtspunten voor de toekomstige groenstructuur van Antwerpen.

WISSELWERKING KERN_GROEN

Bij de compacte stad bestond er een wisselwerking tussen stad en open ruimte. Naarmate de stad uitbreidde werd deze relatie verbroken. De huidige uitgangspunten voor de groenstructuur vestigen terug de aandacht op het belang van een wisselwerking tussen de bebouwde kernen en de regionale open ruimte:

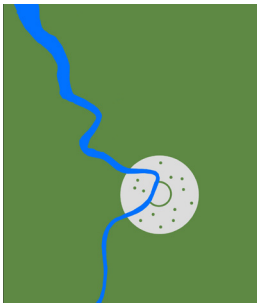
- Klimaatregulatie: mondiale problematiek maar lokale oplossingen via groen
- Biodiversiteit: belang regionale groene netwerken
- Ecosysteemdiensten: leefbaarheid en lokale verankering

AANDACHT STEDELIJKE LOGICA

Bij de manipulerende stad was er een appreciatie van de open ruimte als die volledig aan de eisen van de stedeling voldeed. Aanpassing van natuurlijk groen leidde tot louter vorm- of kijkgroen. Hoewel een te verregaande beheersing leidt tot uitholling, vestigen de huidige uitgangspunten voor de groenstructuur de aandacht op het belang van beheerbaar groen dat de stedeling aanspreekt:

- Veerkracht: nood aan draagkracht, optimale inrichting en beleving
- Duurzaamheid: oog voor onderhoud en leesbaarheid

NABIJHEID

De fraaie stad was al te groot geworden om zonder groene plekken in het bouwweefsel voldoende leefbaar en te zijn. Men legde groene ruimten aan die voldoende nabij de stedelingen gelegen waren. De huidige uitgangspunten voor de groenstructuur vestigen de aandacht op het belang van groen op loopafstand:

- Voldoende groen: behoefte aan groen in de onmiddellijke leefomgeving
- Veerkracht: beleving start vanaf de voordeur
- Duurzaamheid: verweven groen en bebouwing

ROBUUSTE STRUCTURERING

Bij de grenzeloze stad manifesteerde zich een versnippering van de open ruimte waardoor groene plekken vaak de restruimten in het bouwweefsel vormden, zonder onderlinge samenhang. De huidige uitgangspunten voor de groenstructuur vestigen de aandacht op het belang van coherente robuuste groenstructuren:

- Klimaatregulatie: massa voor voldoende impact
- Biodiversiteit: belang netwerken, bereikbaarheid en draagkracht leefgebieden
- Voldoende groen: belang bereik en werkingsniveau

Het toekomstige groensysteem van Antwerpen zal dus een goede relatie met het buitengebied moeten ontwikkelen en voldoende samenhang en structuur voorzien. Dit vereist coherente robuuste groene ruimten op regionale schaal die niettemin ook beheerbaar blijven. Tegelijkertijd is er behoefte aan een groensysteem dat zich voldoende verweeft met het fijnschalige stadsweefsel en de kleinschalige groengebieden verbindt en verankert in de stedelijke context.

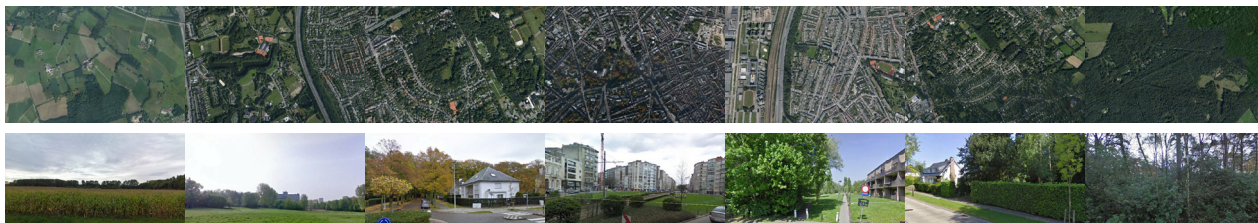
Om dit te bereiken dient de relatie tussen stad en open ruimte te evolueren naar een minder territoriale benadering. Antwerpen verloor in de 20e eeuw haar begrenzing en koloniseerde het omliggende buitengebied. Vandaag is een omgekeerde beweging nodig: de groene open ruimte moet terug in de stad infiltreren. Stad en open ruimte staan niet langer als opponenten naast mekaar maar vormen samen een permeabel systeem.

De open ruimte wordt een continue groene loper die zich ongehinderd doorheen het bouwweefsel uitstrekt. Deze loper vertakt zich van grotere structuren naar fijnmazigere groenelementen. Hij verbindt groene plekken onderling met elkaar en met de landschappen van het buitengebied.

Dit principe sluit nauw aan bij de beelden van het huidige structuurplan van Antwerpen (s-RSA) waarin een tweeledig systeem van open ruimten wordt vooropgesteld. Enerzijds een 'Zachte Ruggegraat' die de grote groene ruimten tot een aaneengesloten systeem verbindt. Anderzijds de kleine groene plekken in het bouwweefsel die lucht geven aan de 'Poreuze Stad'. Maar ook de onderlinge wisselwerking tussen beide, de grote en kleine groene elementen, is dus belangrijk, net als de relatie met de regio. De groenstructuur is een continu systeem, dat baat heeft bij zoveel mogelijk connectiviteit.

Van zuid naar noord...

Van west naar oost...

2.2 Ambities voor de groene ruimte

Op 5 juni, 8 juli en 25 september 2013 werden drie brainstormmomenten gehouden met stedelijke en externe deskundigen met betrekking tot de Antwerpse open ruimte. De eerste sessie werd toegespitst op de algemene ambitie die voor de invulling van de groene ruimte nagestreefd dient te worden. De tweede sessie richtte zich op de kenmerken die groen voor stedelingen nodig heeft. In de derde sessie werden basisambities en na te streven doelstellingen bepaald.

De resultaten van deze sessies werden gebruikt om de ambities en doelstellingen voor de toekomstige groenstructuur van Antwerpen te bepalen.

2.2.1 Vier basisambities

In de eerste sessie werden een 26-tal mogelijke ambitiethema's gewikt en gewogen. Hieruit vormden vier thema's afgetekend de voorkeur voor de toekomstige ontwikkeling van het Antwerpse groen. Ze fungeren soms als de containers waarin ook andere thema's ondersteunend verweven zitten.

Beleefbaar en avontuurlijk

De behoefte aan ontspanning en uitdagingen is nooit zo groot geweest als vandaag. De recreatie-business speelt hier handig op in met concepten zoals pretparken, recreatiedomeinen en bungalowparken. Ook tijdelijke evenementen zoals festivals dragen hun steentje bij. Maar al deze formules vergen agendaplanning, inpassing in de formule en vaak hangt er ook een prijskaartje aan vast. Dit fnuikt spontaniteit.

Voor al in de drukte van de stad is er nood aan plekken waar deze beperkingen er niet zijn. Voor heel wat stadsbewoners zijn de kant-en-klare recreatieformules niet het enige wat ze in hun leefomgeving verwachten. Zij zoeken plaatsen waar ze altijd terecht kunnen voor ontspanning en avontuur op een zo vrij mogelijke manier.

Groen is een basisbeleving bij uitstek en stimuleert creativiteit. De groene ruimte geeft aanleiding tot ontdekking en ontspanning.

Groene plekken vormen een aantrekkelijk alternatief waar men wel **spontaan** kan recreëren en steeds ontspanning kan vinden. Uit de analyse ⁽¹⁾ bleek dat 94% van de Antwerpenaren wel eens een groene plek bezoekt en dat 74% dit zelfs maandelijks of nog vaker doet. Het merendeel bezoekt een groene ruimte om zich informeel te kunnen recreëren: wandelen (59%), genieten van het landschap (45%), fietsen (37%) en vertoeven (36%) zijn er de favoriete bezigheden. Hiervoor heeft de Antwerpenaar nood aan groene ruimten die niet overgeprogrammeerd zijn met activiteiten, m.a.w. aan open plekken waar het groen zelf centraal staat. Het groen is een basisbeleving bij uitstek en stimuleert de creativiteit van de groenbezoeker.

Zachte recreatie wordt het meest gestimuleerd wanneer het groen is opgebouwd rond principes zoals complexiteit, natuurlijkheid, eenheid en licht ⁽²⁾. Het vertoeven in en het kijken naar dit soort 'natuurlijk' groen is voldoende om een ontspannend effect te genereren. Maar natuurlijk groen nodigt ook uit tot **beweging** en avontuur: taluds, boomstronken, zandwegels, waterplassen, bosjes en bloemrijke ruigten bieden de mogelijkheid om op ontdekking te gaan. Het stimuleert mensen om buiten te komen en **actief** van de stad te **genieten**. Avontuur wordt geassocieerd met **vrijheid**. De stad is een sterk gereguleerde omgeving. Grote eenvoudige groengebieden zorgen voor ruimte die stadsbewoners nodig hebben.

Avontuur is er niet alleen op ongeorganiseerde plaatsen. Waar georganiseerde functies aanwezig zijn (vb: landbouw) en het toelaten, kan informeel **medegebruik** optreden en krijgt het groen een multifunctionele gelaagdheid. Dit kan variëren van zachte permanente recreatie (wandelen, fietsen,...) tot tijdelijke evenementen. Avontuurlijk groen heeft een **natuurlijke uitstraling**, maar staat niettemin ten dienste van de stedelingen. Het vormt de drager waarin recreatieve activiteiten zich integreren.

(1) Groenplan Antwerpen, Bovenlokaal groenplan _ analyse, Deel 5: gebruik, 2013

(2) Groenplan Antwerpen, Bovenlokaal groenplan _ analyse, Deel 6: flankerend groen, 2013

Gezellige rust

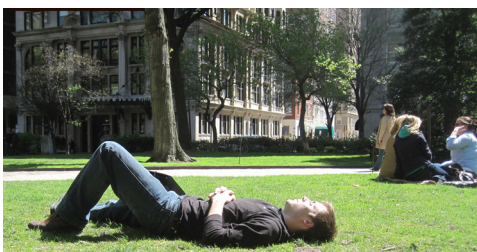
Antwerpen telt vandaag meer dan 500.000 inwoners en is nooit eerder zo dicht bevolkt geweest. Het hoge inwoneraantal gaat hand in hand met een vervreemding van de stadsbewoners onderling. Anonimiteit en individualiteit kenmerken de hedendaagse stad.

Toch vindt de stedeling het belangrijk om de medestadsbewoners te kennen. Bij onderzoek ⁽³⁾ bevestigde 67% van de Antwerpenaars dat het aangenaam is om te praten met de mensen uit de buurt en 29% neemt zelfs regelmatig deel aan buurtactiviteiten. Die burens zijn nu een heterogene groep met andere nationaliteiten, culturele achtergronden en gewoonten. In 2013 ⁽⁴⁾ heeft Antwerpen inwoners met maar liefst 174 herkomstnationaliteiten uit de hele wereld. Het is deze diversiteit die van de stad een boeiende samenleving maakt.

Groen is in de stad de plaats bij uitstek waar ontmoeting en sociale contacten plaatsvinden. Diverse bevolkingsgroepen vinden er elkaar in dezelfde omgeving voor dezelfde doeleinden.

Ontmoeting vindt hoofdzakelijk plaats in de publieke ruimte, waarvan het groen een flink aandeel vormt ⁽⁵⁾. 10% van de recreanten komt expliciet naar een groene ruimte om er af te spreken met andere mensen. Daarnaast zijn er nog heel wat andere recreanten die om verschillende redenen het groen bezoeken (vb: kinderen laten spelen (22%), hond uitlaten (12%),...) en dan spontaan ook andere mensen ontmoeten. Als **verblijfsruimte** is het groen in de stad de plaats bij uitstek waar ontmoeting en sociale contacten plaatsvinden. Groen zorgt voor een **aangenaam kader** en trekt **diverse bevolkingsgroepen** (leeftijd, sociale klasse,...) aan die elkaar in eenzelfde omgeving vinden. Vooral de **niet-georganiseerde** wijze waarop ontmoetingen kunnen plaatsvinden maakt het groen voor veel stadsbewoners attractief. Er kunnen vertoeven en een praatje slaan met toevallige passanten maakt dat groene ruimten voor veel mensen de **centrale sociale plek** in hun buurt vormen. Ontmoetingsgroen heeft daarom een **maximale toegankelijkheid** en gelegenheden om te verpozen nodig.

Ontmoeting wordt vaak geassocieerd met **adempauze**, het even aan de dagelijkse sleur van de stedelijke jungle ontsnappen. Voor veel mensen kan die pauze samengaan met **gezelligheid** (de aanwezigheid van andere personen) en is het voldoende om te kunnen breken met de normale routine en omgeving. Een groene ruimte zorgt voor een plek waar men tot **rust** kan komen en ook **zichzelf** terugvindt.

Zowel voor ontmoetingen als adempauzes is de **nabijheid** van groen ten opzichte van de woon- (en werk) plek van belang. Dit is groen dat deel uitmaakt van de buurt. Het **evenwicht** tussen gezellig samenzijn en voldoende rust kenmerkt goed functionerende groene plekken.

(3) Stadsmonitor, 2011

(4) Buurtmonitor, 2013

(5) Groenplan Antwerpen, Bovenlokaal groenplan _ analyse, Deel 1: methodiek, basisstructuur en context, 2013: 27% van de oppervlakte van de stad is groene ruimte. Hiervan is 27% sociaalrecreatief groen of groen dat direct door de stadsbewoners gebruikt kan worden.

Biodiversiteit kan overal

Natuur en stad worden vandaag vaak beschouwd als tegengestelden. De stedelijke omgeving is volledig door de mens beïnvloed. Dat neemt niet weg dat er in de stad natuurwaarden kunnen voorkomen. Er zijn zelfs soorten die net van de stedelijke condities afhankelijk zijn. De stad vormt een specifieke habitat die op grotere schaal een bijdrage aan de biodiversiteit kan leveren.

In Antwerpen zijn er 45 groene plekken die een sleutelrol vervullen inzake biodiversiteit en binnen de stadsgrenzen de kerngebieden van het ecologisch netwerk van de Antwerpse regio vormen ⁽⁶⁾. Voor dit netwerk zijn ook de verbindingen tussen de kerngebieden onderling, met de brongebieden buiten de stad en met alle andere kleinere en/of minder ecologisch waardevolle gebieden van belang.

Groen is niet alleen een onderdeel van de menselijke leefomgeving maar ook de habitat voor tal van soorten. Hoe meer soorten zich er thuis voelen, hoe rijker de stedelijke biotoop.

Natuur in de stad is, als basis voor het functioneren van het groensysteem, niet alleen belangrijk om de intrinsieke waarden ervan maar ook omwille van de appreciatie door de stadsbewoners. Uit de analyse ⁽⁷⁾ bleek dat 45% van de Antwerpenaars naar de groene ruimten gaat om er te genieten van de natuur en het landschap. Het is, na wandelen, de tweede reden waarom mensen naar groengebieden gaan. Voor veel mensen is het zien van **flora en fauna** in hun leefomgeving een meerwaarde.

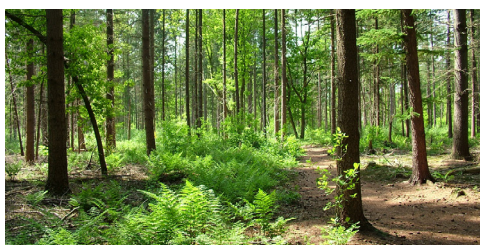
Hierbij maken de bewoners geen onderscheid tussen courante, aaibare soorten en de soorten die echt een **grotere ecologische waarde** hebben. Daardoor is het niet noodzakelijk dat de meest waardevolle gebieden (kerngebieden) even beleefbaar zijn als andere groengebieden en kunnen deze kwetsbare groene ruimten een zekere **bescherming** hebben. Het ecologische netwerk vormt de basis van de groenstructuur en de daaruit voortvloeiende ecosysteemdiensten (voedselketen, waterhuishouding, lucht,...). Voor dit netwerk zijn **hogere ambities** nodig en is de **connectiviteit** van belang.

(6) Groenplan Antwerpen, Bovenlokaal groenplan _ analyse, Deel 2: ecologie, 2013

(7) Groenplan Antwerpen, Bovenlokaal groenplan _ analyse, Deel 5: gebruik, 2013

Anderzijds is de biodiversiteit in het overige groen in de stad best ook voldoende groot en komen er genoeg interessante **soorten** voor. Dit groen werkt niet alleen **ondersteunend** aan het ecologische netwerk, het biedt ook de gelegenheid om de natuur diep in de stad te laten doordringen en voor iedereen waarneembaar te maken. Niet overal hoeft naar dezelfde uitzonderlijke ecologische waarde gestreefd te worden want dan wordt biodiversiteit slechts een dogma. Focussen op **specifieke stedelijke biodiversiteit** betekent maximaal inzetten op natuur waar het kan en volgens **haalbare doelstellingen**. Genieten van de natuur kan zo niet alleen in de groengebieden maar ook elders in het publieke domein (bestrating met ecologische voordelen), het private groen (groene daken, tuinen,...) en zelf via bebouwing (gevels, nestgelegenheden,...).

Biodiversiteit wordt geassocieerd met **groenontwikkeling**. Terreinen waar de natuur kan ontwikkelen bieden ruimte aan een grote biodiversiteit en beleving en vergen **aangepast onderhoud**. Groen is geen statisch decor maar moet kunnen evolueren. Dit is de essentie van natuurlijk groen.

Net als de ambitie biodiversiteit zowel strikt als breed opgenomen wordt, hoeft ook groenontwikkeling niet noodzakelijk enkel op grote oppervlakten betrekking te hebben. Kleine groene plekken kunnen als **stapstenen** het ecologische netwerk ondersteunen of de natuur in wijken brengen waar groene diversiteit en soortenrijkdom ontbreekt.

Ook **onbestemdheid** (het ontbreken van een specifieke bestemming, functie of activiteit) wordt vaak in één adem met biodiversiteit en groenontwikkeling genoemd. Groen verwerft in een stad vaak slechts formeel betekenis als het een duidelijke functie en inrichting heeft. Er zijn echter veel onbestemde en boeiende groene plekken die ook hun rol in het stadsweefsel vervullen. Onbestemd groen heeft een **open en multifunctioneel** karakter.

Door het ontbreken van een inrichting of regelmatig gebruik en onderhoud is het vaak in de onbestemde groene ruimten waar natuurontwikkeling betere kansen krijgt. Soms zijn dit **restgebieden** die geleidelijk evolueren tot groene parels. Het is belangrijk dat niet elke open ruimte wordt geclaimd. In een stad is er ook nood aan open ruimte waar geen monofunctionele bestemming domineert. Onbestemdheid kan ook betrekking hebben op **deelruimten** binnen grotere groengebieden: plekken die minder intensief beheerd worden of minder toegankelijk worden gemaakt.

Structurerende accenten

De grenzeloze stad wordt gekenmerkt door een hoge mate van versnippering en wanorde. Dit maakt de stad moeilijker leesbaar en komt de beleving niet ten goede. Mensen hebben behoefte aan herkenbare structuren en elementen om zich te oriënteren en om hun eigen leefomgeving in de ruimere stedelijke context te verankeren. Bewoners willen zich op een positieve wijze met hun buurt kunnen identificeren.

Uit onderzoek ⁽⁸⁾ blijkt dat 69% van de Antwerpenaars tevreden is met hun buurt. Maar liefst 83% vindt dat de binnenstad een mooie uitstraling heeft. Antwerpen behield, dankzij grote herkenbare elementen zoals de Leien, de Schelde en de Ringbedding, steeds een vrij goede leesbaarheid. De concentrische structuur van binnenstad, kernstad en voorstad is duidelijk herkenbaar.

De groene ruimten zijn doorheen de stedelijke bebouwing verweven. Groen wordt daardoor vaak gebruikt om zich erlangs op een aangename manier doorheen de stad te verplaatsen. Groene ruimten zijn een onderdeel van het zachte netwerk.

Heel wat groene plekken in Antwerpen vormen **herkenningspunten** en 'groene lijnen' creëren **aantrekkelijke verbindingen**. De inzet van groen in de leesbaarheid van de stad blijft echter nog teveel beperkt tot enkele grote structuren. De kleinere straten en pleinen kunnen eveneens een rol spelen. Zowel langs het fijne stratennetwerk als de buurt- en wijkparken gebeurt er dagelijks heel wat **passage**. Samen vormen ze het **zachte netwerk**. Ook groen wordt vaak gebruikt om zich op een aangename manier doorheen de stad te verplaatsen. Straten die opgeladen zijn met groenelementen worden meer dan een loutere verbinding maar dragen ook verblijfskwaliteiten in zicht.

Het vergroenen van het stratennetwerk hoeft niet noodzakelijk veel plaats in te nemen, ook **solitaire bomen** kunnen op een puntsgewijze manier de stad **verlevendigen**. De boom op het Conscienceplein bijvoorbeeld is een echte eyecatcher die iedereen kent. Vele solitaire elementen samen vormen bovendien ook een fijnmazig groen netwerk.

Ook de 'blauwe' elementen maken de stad leesbaar. In Antwerpen heeft vooral de Schelde nog een grote structurerende werking, maar de andere **waterlopen** zijn moeilijker in het stadsweefsel terug te vinden of soms zelfs helemaal verdwenen. Het water heeft een erg positieve impact op het **stedelijk klimaat** en krijgt terug **meer ruimte** in de stad. Het blauwe netwerk moet weer **zichtbaar** worden. Water en groen zijn nauw verbonden. Verbetering van het watersysteem betekent ook een versterking van de groenstructuur.

(8) Stadsmonitor, 2011

2.2.2 Ondersteunende thema's

Bij de afweging van de ambitiethema's kwamen een aantal issues niet als strategische toekomstvisie naar voor, maar tegelijk zijn deze ook niet zonder belang voor de stad en de open ruimte. Ze kunnen niet in een container van de kernambities verrat worden, maar dragen op een eigen manier toch bij tot de ondersteuning van groenstructuur.

RUIMTE VOOR RECREATIEVE FUNCTIES

De kernambities streven naar een zo spontaan mogelijk en niet-overgeprogrammeerd groensysteem. Er zijn echter een aantal activiteiten die inherent zijn aan de groene ruimte of die vaak, al dan niet gelegitimeerd, in de open ruimte terecht komen en die niet gedijen binnen een vrij en open systeem. Voorbeelden zijn hondenloopzones, klassieke speeltuinen, volkstuinten en clubgebonden sportvelden.

Het zijn recreatieve functies die omwille van specifieke inrichting, gebruik, onderhoud of zelfs veiligheid om een duidelijke afbakening vragen. Daardoor worden het monofunctionele zones die slechts door een beperkte gebruikersgroep gefrequenteerd worden. Afhankelijk van de functie is de ruimte-inname aanzienlijk en de integratie in het groen beperkt. Deze functies tasten dan ook vaak de groene context waarin ze gelocaliseerd worden aan.

De aangroei van de bevolking brengt een toename van de vraag voor dit soort functies mee. Tegelijkertijd wordt de open ruimte steeds schaarser. Een uitgebalanceerde verhouding tussen vrije en geprogrammeerde groengebieden is cruciaal om de continuïteit van de groenstructuur te versterken.

De noodzaak van deze activiteiten is vanzelfsprekend, maar de inplanting ervan in de open ruimte vraagt omzichtigheid. Niet alle functies (sporthallen, volkstuinten,...) hoeven een locatie in de groenstructuur. Verweving met het bouwweefsel is een alternatief dat te weinig benut wordt. Verder is per functie een optimale inpassing nodig die op verschillende manieren gefaciliteerd kan worden, van een doordachte ordening en aangepaste landschappelijke inrichting tot goede gebruiksafspraken. Een slimme structurering maakt ook een intensiever gebruik mogelijk op specifieke selectieve plekken.

AANDACHT VOOR TIJDELIJK GROEN

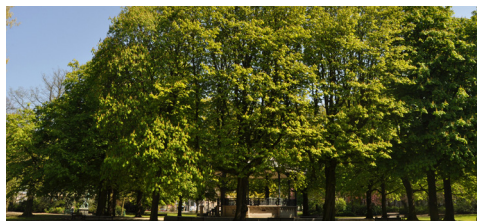
In een omgeving waar open ruimte schaars is, moet zoveel mogelijk elke beschikbare plek benut worden, zelfs als het maar tijdelijk is.

Tijdelijk groen kan plekken die hun functie verliezen een zinvolle invulling geven, in afwachting van een nieuw permanent gebruik. Dit groen kan zowel sociaal als ecologisch de groenstructuur van de stad ondersteunen. Het vluchtige karakter geeft het een vorm van flexibiliteit waardoor het in staat is veranderingen in de stad op te vangen en de continuïteit van de groenstructuur te vervolledigen.

AANDACHT VOOR MASSA

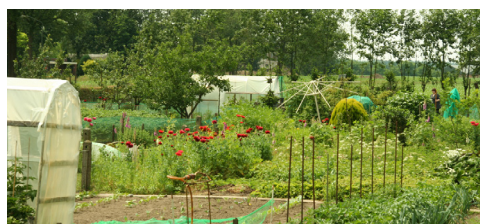
De kernambities benadrukken het belang van het fjnischalige en verweven groen in de stad. Maar in een versnipperde en groeiende stedelijke regio is het nodig ook voldoende aaneengesloten kritische groenmassa te behouden. De kleine groenelementen ondersteunen niet alleen de grotere groenstructuren, omgekeerd voeden de robuuste groenmassa's de fijnere groengebieden. Een goede relatie met de landschappen van het buitengebied is cruciaal voor een goedfunctionerende stedelijke groenstructuur.

AANDACHT VOOR TUINEN

De focus van het groenplan is het publieke groen. Maar ook de kleine en/of private groenelementen vormen een volwaardig onderdeel van het groene netwerk. Zowel vanuit recreatief als duurzaamheidsoogpunt bieden ze voordelen voor de stadsbewoners.

In een context van een toenemende verdichting, komt het huisje-tuintje-model in de stad onder druk te staan. Individuele tuinen vullen de behoefte aan privacy in maar de nadruk zal noodgedwongen meer verschuiven naar collectieve en publieke groengebieden. Tuinen blijven echter nuttig i.f.v. de beheersing van de afgedichte oppervlakte en ter ondersteuning van de publieke groenstructuur.

AANDACHT VOOR IMPACT VAN DE MENS

De kernambities versterken de groenstructuur vanuit een positieve harmonische benadering. Maar de impact van de mens op zijn leefomgeving is zodanig groot dat op specifieke plekken de groene ruimte noodgedwongen ook een remediërende rol zal moeten opnemen.

In de densiteit van de stad zorgt groen niet alleen voor een tegengewicht voor de bebouwde massa maar zal het tevens op bepaalde plaatsen een bufferende of productieve rol opnemen. Dergelijk groen is eerder gesloten en ondersteund net door dit contrast de groenstructuur die de kernambities beogen.

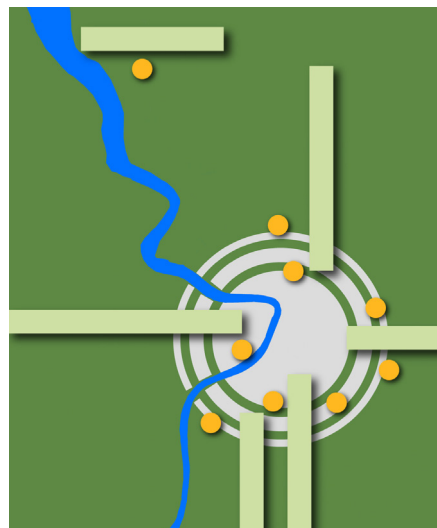
3. DOELSTELLINGEN EN CONCEPTEN

De ambities kunnen geïmplementeerd worden in een aantal concepten en doelstellingen. Deze vormen de basis voor het eigenlijke bovenlokale groenplan, dat in een volgende stap opgemaakt wordt.

Beleefbaar en avontuurlijk

Beleving en avontuur zijn te vinden in groengebieden met een natuurlijke uitstraling en op plekken waar het evenwicht tussen enerzijds het recreatieve gebruik en anderzijds het authentieke karakter van het groen zelf aanwezig is.

De grotere groenstructuren, die vanuit het buitengebied de stad binnendringen en tal van natuurlijke en/of historische elementen omvatten, vormen de basis om deze ambitie uit te werken. Deze hebben nog een authenticiteit en complexiteit. Het zijn **robuuste landschappen** waar men nog actief van de groene omgeving kan genieten. Van hieruit wordt deze ambitie verder uitgebouwd in aansluitende kleinere groen ruimten.

D1_1: Het groen centraal plaatsen

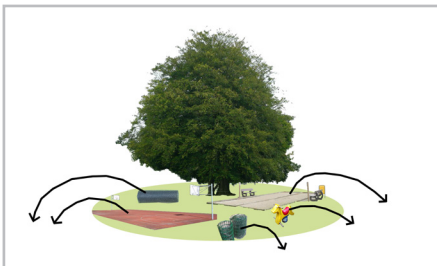
- De aaneengesloten landschappen blijven intact behouden en worden zoveel mogelijk ontsnipperd. Er wordt gestreefd naar robuuste en continue groenstructuren.
- Waar wenselijk en mogelijk worden deze landschappen versterkt en/of uitgebreid. Een optimale relatie met het omliggende stadsweefsel vormt hiervoor de basis.
- Waar ontwikkelingen mogelijk zijn, worden bestaande waardevolle groenelementen kwalitatief gevaloriseerd en volwaardig geïntegreerd in de projecten. Ze verankeren de projecten in de stedelijke groenstructuur. De natuurlijke condities vormen hierbij het uitgangspunt.

D1_2: Verbinden en herstructureren

- Delen van de robuuste landschappen en geïsoleerde nabije groene plekken worden zoveel mogelijk onderling verbonden om een betere uitwisseling en grotere continuïteit te bereiken.
- Kleinere groengebieden worden aangetakt op de robuuste landschappen om hun bereik te vergroten en deze worden avontuurlijk ingericht.
- Opportuniteiten/stadsprojecten worden gedetecteerd en aangewend om de samenhang en interne structuur van de robuuste landschappen te verbeteren.

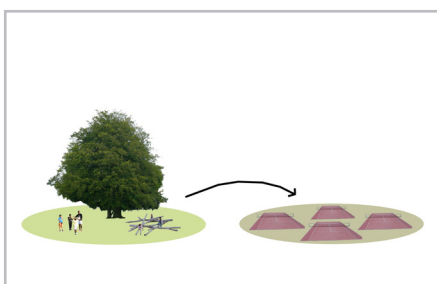

D1_3: Vereenvoudigen tot de essentie

- De draagkracht van het groen wordt overal gerespecteerd. De opladende functies staan in verhouding tot de omvang van een gebied en blijven bescheiden.
- Overgeprogrammeerde gebieden worden 'opgekuist' en heringericht met ruimte voor beleving en ontdekking.
- Storende en versnipperende elementen (afsluitingen,...) worden zo veel mogelijk geëlimineerd en beperkt tot het strikt noodzakelijke. Indien nodig wordt herlocalisatie overwogen.

D1_4: Integratie of clustering

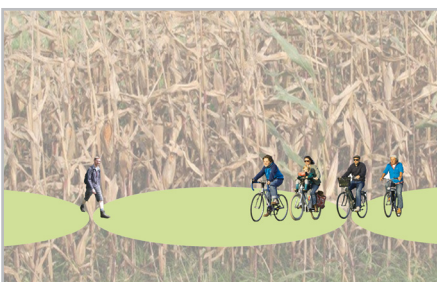
- Functies in de robuuste landschappen worden maximaal geïntegreerd in het groen en krijgen een avontuurlijk karakter. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het groen zelf als belangrijkste inspiratiebron.
- Activiteiten die moeilijk inpasbaar zijn worden gebundeld in enkele afzonderlijke recreatieve clusters. Deze harde clusters worden efficiënt ingericht en benut. Buiten deze clusters worden onaangepaste functies op termijn afgebouwd.

D1_5: Inzetten op massa

- De natuurlijke rijkdom in de aaneengesloten landschappen wordt gekoesterd en ingezet om fragmentatie te beperken.
- De samenhang van de groenstructuur wordt opgewaardeerd door de landschappelijke gehelen te versterken. Herkenbare groene massa's stimuleren de beleving.
- Grote samenhangende groengebieden zijn maximaal bereikbaar voor alle stadsbewoners. Waar nodig worden ontbrekende groene schakels gecreëerd en eventuele obstakels opgelost.
- De natuurlijke draagkracht wordt gerespecteerd: niet overal gaan grote ruimten samen met een hoge gebruiksintensiteit.

D1_6: Recreatief medegebruik stimuleren

- Agrarische en natuurlijke gebieden zijn inherente onderdelen van het robuuste landschap. Waar mogelijk wordt gestreefd naar een aangepaste toegankelijkheid en doorwaadbaarheid.
- Terreinen met een onduidelijk statuut of beperkt functioneel gebruik worden occasioneel ingezet ten behoeve van tijdelijke recreatieve activiteiten.

Gezellige rust

De Antwerpenaars zoeken in hun onmiddellijke leefomgeving groene plekken waar ze rust maar ook contact met andere stadsbewoners kunnen vinden. Deze groengebieden zijn een combinatie van zachte recreatieve elementen (speelaanleidingen, zithoeken, hondenloopzone,...) met een aangename groene context.

Deze ambitie streeft naar een evenwichtig fijnmazig netwerk van groene ruimten verspreid over het stadsweefsel. Dit zijn plaatsen waar buurtbewoners mekaar treffen en men buitenshuis kan vertoeven. Het zijn de **groene sproeten** die het grijze stenige stadsweefsel verlevendigen en waarbinnen de stad tot leven komt.

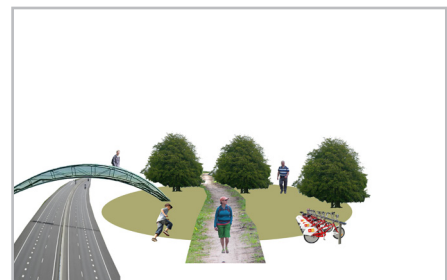
D2_1: Groen op loopafstand

- Alle Antwerpenaars vinden in de buurt van hun woning (min 400m) een groene plek om te vertoeven.
- De groene plekken in het woonweefsel vormen de centrale plaatsen in de buurten. Het zijn de plekken waar bewoners mekaar kunnen ontmoeten en sociale activiteiten kunnen plaatsvinden.
- Deze groengebieden krijgen een inrichting die rust biedt en tegelijk ook sociale contacten bevordert. Programma en context worden op mekaar afgestemd. Niet elke groene plek heeft voldoende draagkracht om alle wijkactiviteiten te een kader te geven. Dosering en spreiding is nodig.

D2_2: Obstakels oplossen

- Groen in woonbuurten is optimaal bereikbaar voor de omwonenden. Barrières worden vermeden, verzacht of verwijderd. De oversteekbaarheid ervan wordt zoveel mogelijk gefaciliteerd.
- De bereikbaarheid van groene plekken wordt gestimuleerd door maximaal in te zetten op spontane verplaatsingen zoals te voet of per fiets. Groengebieden worden zo optimaal mogelijk aangesloten op het zachte netwerk.
- De trajecten naar de groene plekken worden aantrekkelijk vorm gegeven en dragen het groen verder uit.
- Groen in woonbuurten heeft een optimale relatie met het omliggende bouwweefsel. Dit groen heeft uitnodigende randen.

D2_3: Evenwicht tussen rust en contact

- Groen in woonbuurten vormt een ademruimte voor de bewoners en een alternatief voor tuinen. Deze groene sproeten bieden voldoende mogelijkheden om tot rust te komen. Overprogrammering en overschrijding van de draagkracht wordt vermeden. Specifieke plekken in deze groene ruimten worden opgeladen met zachte recreatieve elementen.
- Nabij scholen worden de groene sproeten ingeschakeld als educatieve plekken waar kinderen al spelend kunnen leren.

D2_4: Groen voor iedereen

- Antwerpen kent een heel diverse bevolkingssamenstelling. Verschillende groepen recreëren naast elkaar in het groen op andere manieren. Deze groene plekken worden voor iedereen aantrekkelijk gemaakt.
- Bewoners worden actief betrokken bij het groen in hun buurt. Alle sociale groepen komen hierbij evenwaardig aan bod. Claims van specifieke gebruikersgroepen blijven beperkt in verhouding tot de draagkracht van elke specifieke plek.

D2_5: Opvulling netwerk door kolonisatie

- Waar groen in het woonweefsel ontbreekt, worden nieuwe stadsprojecten of herinrichtingen van het publieke domein maximaal aangewend om groene sproeten te creëren en het fijnmazige netwerk te vervolledigen.
- Ongebruikte terreinen krijgen al dan niet tijdelijk een groene inrichting om de groenstructuur te ondersteunen. Minder 'grondgebonden' functies zoals bepaalde vormen van stadstuinen ⁽⁹⁾ en evenementen krijgen hier een plek en kunnen makkelijk verplaatst worden.

D2_6: Tuinen ondersteunen

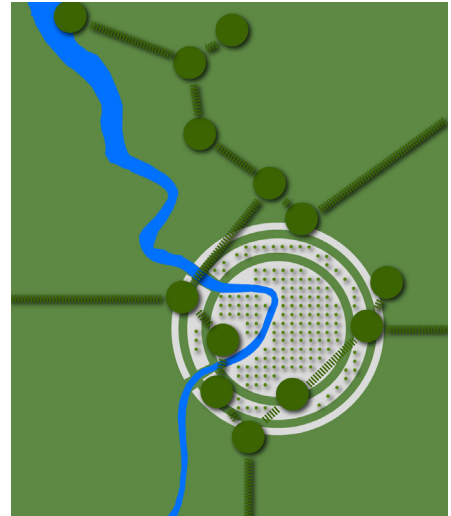
- Private tuinen vullen een behoefte aan privacy in en ondersteunen de publieke groenstructuur. Grotere tuinen (vb: kasteeldomeinen) functioneren als kijkgroen. Zij worden aangewend om de groenstructuur te verruimen.
- Grote tuinen (vb: scholen, kloosters,...) krijgen waar mogelijk een collectief of openbaar karakter. Eigenaarschap en draagvlak worden i.f.v. veiligheid en toezicht geregeld.

(9) Het project Biodroom dat in 2012 op Linkeroever plaatsvond is een voorbeeld van mobiele stadstuinen, waarbij o.a. in grondzakken geteeld werd.

Biodiversiteit kan overal

Natuur en stad zijn geen tegengestelden. Verspreid over het stedelijke weefsel komen op verschillende plekken specifieke natuurwaarden voor, die zelfs in sommige gevallen van de stedelijke condities afhankelijk zijn.

De basis voor deze ambitie zijn de kerngebieden, de groene plekken waar nog belangrijke natuurwaarden aanwezig zijn. Deze kerngebieden vormen samen een **ecologisch netwerk** dat vanuit het buitengebied de stad binnendringt. Daarnaast zijn er tal van kleine groene plekken en zelfs bebouwing waar nog biodiversiteit in de stad voorkomt. Deze vormen samen een **groene nevel** die de ecologische kwaliteit van de stad bepalen.

D3_1: Hoogwaardige kerngebieden

- De 45 kerngebieden worden verankerd in de groenstructuur van de stad en krijgen een gepaste bescherming, afgestemd op de specifieke natuurwaarden die ze vertegenwoordigen en in relatie met hun positie in de stedelijke context.
- Waar mogelijk worden interne en externe invloeden met een negatieve impact op de kerngebieden beperkt.
- Bij kerngebieden die nood hebben aan uitbreiding worden aanwezige potenties benut om de natuuroppervlakte te laten toenemen.
- Voor de 45 Antwerpse kerngebieden wordt, op basis van indicator- en doelsoorten, een monitoringsysteem opgestart aan de hand waarvan de natuurwaarden opgevolgd kunnen worden en het beleid afgetoetst kan worden.
- Voor elk kerngebied worden ecologische doelstellingen geformuleerd en wordt een plan opgemaakt waarin alle maatregelen beschreven staan die nodig zijn om deze doelstellingen te bereiken. Er wordt tevens ingezet op educatieve initiatieven en sensibilisering.

D3_2: Realisatie stapstenen en verbindingen

- Tussen de kerngebieden onderling worden ecologische verbindingen gerealiseerd of verbeterd. Per verbinding worden gepaste maatregelen qua omvang, inrichting en beheer genomen.
- Op plaatsen waar geen verbindingen mogelijk zijn, worden alternatieven gecreëerd via een systeem van opeenvolgende stapstenen. Bestaande potentiële stapstenen worden geoptimaliseerd. Waar stapstenen ontbreken worden bij stads- of inrichtingprojecten potenties benut om deze te creëren.
- Per verbinding of stapsteen worden in functie van relevante soorten specifieke maatregelen genomen die de natuurwaarden van het volledige ecologische netwerk bevorderen.

D3_3: Biodiversiteit buiten het netwerk

- In groengebieden buiten het ecologische netwerk wordt de integratie van natuurwaarden nagestreefd, maar steeds in afstemming met de stedelijke context waarin ze gelegen zijn. De doelstellingen voor deze gebieden zijn haalbaar en beperken het spontane gebruik ervan niet.
- In alle groene ruimten en bij straatgroen wordt het gebruik van ecologisch relevante soorten bevorderd.
- Het vergroenen van tuinen, daken en gevels wordt gestimuleerd door de nodige randvoorwaarden (ruimte, regelgeving,...) te voorzien.

D3_4: Schakeling met decompressieplekken

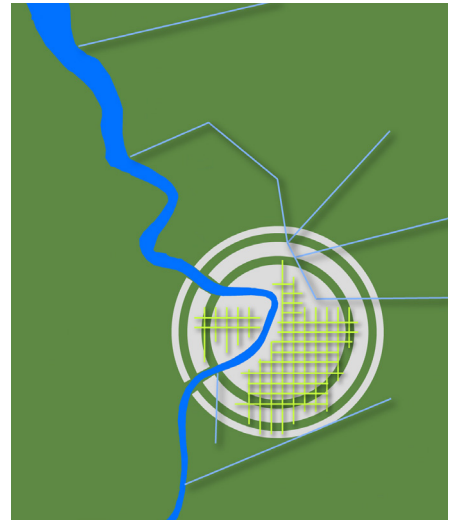

- Om de ecologische waarden te optimaliseren en het draagvlak voor natuurlijk groen te behouden, worden nabij groengebieden waar specifieke beschermingsmaatregelen van toepassing zijn (beperkte toegankelijkheid) aangrenzende groene plekken voorzien die recreatieve druk opvangen.
- De decompressieplekken ondersteunen de kerngebieden waar ze bijhoren qua omvang, inrichting en beheer.

Structurerende accenten

Veel groene plekken vormen herkenningspunten in het stadswefsel en verbeteren de leesbaarheid van de stad. Groen in de straten verlevendigt de trajecten en maakt aantrekkelijke verbindingen. Ook water heeft deze functie. Een waterloop of een vijver zijn plekken die mensen in hun perceptie van de stad opnemen. Groen en water staan niet alleen in voor een attractief stadsbeeld, ze creëren ook een aangenaam leefklimaat doordat ze voor verkoeling zorgen.

Deze ambitie streeft naar een fijnmazig netwerk van **groene en blauwe linten** die doorheen het stadswefsel vervlochten zijn. Deze linten zijn de plaatsen waar passage doorheen de bebouwing plaatsvindt. Ze structureren de stad door middel van stromen.

D4_1: Vergroenen van assen

- De inplanting van bomen in het straatbeeld gebeurt in functie van het statuut van de straat in het stadswefsel. Assen die een voornamelijk rol spelen worden bij voorkeur geaccentueerd als lanen.
- Verhardingen worden beperkt tot het minimum noodzakelijke. Groene oppervlakken verlevendigen het straatbeeld en dragen bij aan de regulering van de waterhuishouding en temperatuur.
- Waar het wenselijk is assen te vergroenen, wordt gezocht naar de nodige randvoorwaarden (ruimte,...) om kwalitatief groen te voorzien. In geval voor bomen wordt geopteerd wordt er voornamelijk ingezet op grote bomen met een voldoende bladmassa. Waar grote bomen niet mogelijk zijn, worden straten voorzien van kleinere exemplaren of andere soorten beplanting. Hierbij wordt gestreefd naar zo groot mogelijke gehelen.

D4_2: Zacht netwerk

- Straatgroen wordt gecombineerd met langzame trajecten. Bomen verlevendigen voetgangers- en fietsroutes en stimuleren beweging.
- Groene assen sluiten maximaal aan bij groengebieden en creëren samen hiermee een zacht netwerk doorheen de stad.
- Groengebieden die geen bescherming in functie van natuurwaarden hebben worden mee ingeschakeld in het zachte netwerk van de stad. Recreatieve trajecten worden op deze plekken geënt.

D4_3: Zichtbaar water

- De waterlopen krijgen de ruimte die ze nodig hebben en worden waar mogelijk terug tastbaar in het stadsweefsel verankerd.
- Kleinere waterelementen worden in het publieke domein geïntegreerd ter verlevendiging van de open ruimte en in functie van regulering van de waterhuishouding.
- Waterelementen worden maximaal aangewend als spelaanleidingen of ingezet als landschappelijke begrenzingen.
- Het water wordt op een zo eenvoudig mogelijke manier toegepast, rekening houdend met het natuurlijk verloop en stroming.

D4_4: Buffering

- Waar nodig wordt groen gebruikt om afstand te creëren ten opzichte van harde stedelijke functies zoals bedrijventerreinen en snelwegen. Dit groen begeleidt infrastructuur.
- Buffergroen heeft voldoende massa en een robuust karakter. Het kan minder toegankelijk zijn.

